

**Гаврилець Людмила В'ячеславівна,
Сорочинська Оксана Андріївна**
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

РОЛЬ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Погіршення екологічної ситуації в світі, й в Україні зокрема, швидкі темпи розвитку суспільства зумовили впровадження у навчально-виховний процес дошкільних закладів України нових нормативних документів, які передбачають екологічне виховання дітей дошкільного віку, формування у них елементів екологічної свідомості, відповідальності та культури.

Реалізація екологічного виховання дошкільників можлива за допомогою відповідних методів, форм і технологій виховно-освітньої роботи з дітьми. Найефективніше усвідомлено-правильне ставлення дошкільника до природи відбувається у результаті використання педагогом практичних методів, а саме ігор.

Аналіз останніх досліджень. Проблема гри широко висвітлена в науково-методичних працях Р.І. Жуковської, Д.В. Менджерицької, В.Г. Нечаєвої, А.І. Сорокіної, Л.П. Усової та інших авторів-класиків. Вивченням особливостей сюжетно-рольової гри дошкільника займалися багато педагогів і психологів М.О. Васильєва, Л.С. Виготський, Л.А. Венгер, Д.В. Менджрїтска, В.С. Мухїна, Н.А. Короткова, Є.І. Щербакова та ін..

Формування цілей роботи. Низький рівень екологічної вихованості та культури дорослого населення зумовив впровадження у навчально-вихований процес дошкільних закладів питань екологічного виховання дітей, формування у них елементів екологічного мислення, культури. Ефективним фактором у цьому віці є використання сюжетно-рольових ігор.

Результати дослідження. Ігрова діяльність приносить дошкільникам велике задоволення, легко і швидко викликає позитивне ставлення до її змісту. Ігрові технології, як різновид педагогічних, широко використовуються в практиці навчання дітей і дорослих у США. Останнім часом вони набувають все більшого поширення і в Україні.

Гра, як метод екологічного виховання – це гра, спеціально організована вихователем і привнесена в процес пізнання природи та взаємодії з нею [1].

Основними структурними елементами гри є: ігровий задум, сюжет або її зміст; ігрові дії, ролі, правила, які диктуються самою грою і створюються дітьми або пропонуються дорослими [2].

Одним із різновидів ігрової діяльності дітей дошкільного віку є сюжетно-рольові ігри "у когось" або "у щось", які сприяють відображенню

знань, вражень, уявлень дитини про навколишній світ та взаємостосунки з нею. Діти зображають людей, тварин, роботу садівника тощо. Усвідомлюючи, що гра – не справжнє життя, малюки тим часом по-справжньому переживають свої ролі, відверто виявляють своє ставлення до життя, свої думки та почуття, сприймають гру як важливу справу. Насичена яскравими емоційними переживаннями, сюжетно-рольова гра залишає в свідомості дитини глибокий слід, який позначається на її ставленні до живої і неживої природи, явищ природи, людей, їхньої праці та взагалі до життя.

Дослідження І.А. Комарової показало, що оптимальною формою включення сюжетно-рольової гри в процес ознайомлення дошкільників з природою й їх екологічного виховання є ігрові навчальні ситуації (ІНС), які спеціально створюються педагогом для вирішення конкретних дидактичних завдань на природознавчих заняттях, під час спостережень, мають певну дидактичну мету та насичені екологічним змістом [2].

Виявлено три типи ІНС, а саме [2]:

I. Ігрові навчальні ситуації з іграшками-аналогами, які зображують об'єкти природи (конкретних тварин або рослини). Іграшкових аналогів тварин безліч, вони існують у самому різному виконанні (м'які, гумові, пластмасові та ін.) Іграшкових аналогів рослин не так багато – це пластикові ялинки різного розміру, дерева та чагарники з площинного театру, грибочки, іноді пінопластові фрукти й овочі, фігурки героїв казки.

Іграшки-аналоги чудові тим, що з їх допомогою у дітей починаючи з 2-3 років можна формувати чіткі уявлення про специфічні особливості живих істот на основі ряду істотних ознак, виробляти правильні дії з живим об'єктом. ІНС з іграшками-аналогами можуть бути використані у всіх вікових групах, причому зіставляти їх можна не тільки з живими об'єктами, але і з їх зображеннями на картинах, наочних посібниках. Вони особливо ефективні, коли з твариною неможливе безпосереднє спілкування. Діти з задоволенням тримають у руках іграшкову рибку, пташку, зайчика, так як можливість взяти в руки живих таких тварин виключена.

II. Ігрові навчальні ситуації з літературними персонажами. Герої улюблених казок, оповідань, діафільмів, мультфільмів сприймаються дітьми емоційно, розбурхують уяву, стають об'єктами наслідування. І.А. Комаровою було зроблено припущення, що ляльки-персонажі деяких казок на основі їхньої літературної біографії можуть бути з успіхом використані на для екологічного виховання дошкільників. У ІНС казкові Герої "виходять" за межі сюжету твору, діють у нових, але аналогічних ситуаціях і обов'язково продовжують характерну для них лінію поведінки.

Для цієї мети були обрані Чипполіно, Незнайко, Карлсон. Чипполіно, герой однойменної казки Дж. Родарі, дуже симпатичний дітям. Він подобається їм за свою сміливість, винахідливість, дружелюбність.

Чипполіно багато знає про овочі, і діти завжди раді зустрічі з ним: вони впевнені, що Чипполіно розповість щось цікаве. Карлсон – в деякому сенсі антипод Чипполіно. Він знайомий дітям по книзі Астрід Ліндгрєн і по мультфільму як хвалько і веселун. Незнайко, герой книги М. Носова, багато хвалиться про свої здібності, насправді ж йому часто недоступне вирішення найпростіших питань.

ІІІ. Ігрові навчальні ситуації типу подорожей. Подорожі в даному випадку – це збірна назва різного виду ігор із відвідування виставок, сільськогосподарських ферм, зоопарку, салону природи тощо, екскурсії, походи, експедиції, поїздки та подорожі [5]. Ці ігри об'єднує те, що діти, відвідуючи цікаві місця, в ігровій формі отримують нові знання про природу, чому сприяє обов'язкова в грі роль керівника (екскурсовода, начальника експедиції, завідувача фермою), яку виконує вихователь. Саме через нього дошкільнята знайомляться з новими місцями, тваринами, рослинами, отримують самі різні відомості про навколишню природу і діяльності людини в ній [3; 5].

Підводячи підсумок, слід зазначити, що кожна дитина повинна якомога більше перебувати на свіжому повітрі – це абсолютно необхідно для її здоров'я. Прогулянка – це чудовий час, коли дорослий може поступово долучати малюка до таємниць природи, розповісти про життя самих різних рослин і тварин, а використання сюжетно-рольових ігор та ігрових навчальних ситуацій сприяє зацікавленості дітей об'єктами живої і неживої природи, усвідомленню взаємозв'язків у навколишньому природному середовищі та формування екологічної свідомості, мислення, культури.

Список використаної літератури

1. Миколаєва С.М. Теорія і методика екологічної освіти дітей: Учб. посібник для студентів вищих пед. навч. закладів. - М.: Академія, 2002. - 336с.
2. Миколаєва С.М., Комарова І.А. Сюжетні ігри в екологічному вихованні дошкільнят. Ігрові навчальні ситуації з іграшками різного типу і літературними персонажами: Посібник для педагогів дошкільних установ. - М.: Гном і Д, 2005. - 128 с.
3. Павлова Л. Ігри як засіб еколого-естетичного виховання // Дошкільне виховання. - 2002. №10. - С. 40-49.